

بقلم : فاضل محترم آقای معلم حبیب آبادی

مختصر المکارم

بسم الله الرحمن الرحيم

بعد از حمد و ثناء خداوند یکتا . و درود بر پیغمبر خاتم محمد مصطفی و خانواده او ائمه هدی علیهم آلف التحية والثناء . چنین گوید بنده فقیر الی الله محمد علی (معلم حبیب آبادی) عفی الله عن جرائمه . که این فقیر در چندین سال پیش از این بنا به تالیف کتابی بنام مکارم الآثار در احوال بعضی از اعیان علمی و غیره از هجرت تا عصر حاضر که ابتداء از سال ۱۱۹۳ هجری قمری شروع میشود تا عصر حاضر منتهی گردد . و بعد از مدتی که تا سال ۱۲۴۰ رسید و نزدیک به شصت هزار بیت گردید . از بابت فراهم نبودن اسباب کار و طولانی شدن مدت تالیف برای شرح و تفصیلی که در احوال هر کس داده شده آنرا ترک نموده و شروع نمودم در تالیف مختصری از آن بنام مختصر المکارم و ان بحمد الله تا کنون بسال ۱۳۵۳ رسیده و اگر خدا بخواهد چیزی نمانده که تمام شود . و در چندی قبل از این شروع نمودم در جمع اسماء کسانی که در آن عنوان شده اند با تاریخ تولد و وفات آنها و فقط معرفی مختصری از هر یک که نمونه می باشد برای اینکه اسماء چه کسان و چند نفر از این دو هجرت در آن عنوان شده و از آن مجموعه می بوجود آمده که خود قطع نظر از نمونه آن کتاب رساله ای جامع و تالیفی مفید گردید و آن بنظر دانشمند محترم فرید آقای وحیدزاده نسیم مدیر بزرگوار فعلی مجله ارغمان رسید و ایشان بحسن نظر در آن نگریسته و بی شهادت طبع آنرا متفرقاً در مجله مرقومه فرمودند و این بنده اطاعت امر ایشان را نموده و اینک نسخه حاضر را برای طبع در مجله مرقومه خدمت ایشان تقدیم میدارم . و مقدمه برای روشن شدن بعضی از مطالب از ایراد چندین مطلب ناچارم :

اول - موضوع این کتاب شرح احوال علماء و حکماء و عرفاً و شعراء و سایر اعیان علمی و غیر علمی است از کسانی که چیزی از ۱۱۹۳ تا کنون را در یافته باشند از هر فرقه

و مذهبی باشند بلکه بعضی از مستشرقین نیز که تالیفی مربوط بدین بین اسلام یا زبان عربی داشته باشند تا آنجا که اطلاع بهم رسیده و شرح احوالش در دسترس باشد بلکه بعضی از کسانی هم که هیچ شهرتی ندارند و تالیف یا شعری داشته باشند که پس از این هر گاه آنها دیده شود کسی خواهد بداند مولف آن کتاب یا گوینده آن شعر چه کسی بوده و روی همین اصل بسیاری از سلاطین و شاهزادگان و وزراء و امراء و روساء فرق مختلفه و مذاهب متفرقه در این کتاب گرد آمده بلکه برای تکمیل تاریخ بعضی از وقایع متفرقه خارج از تولد و وفات هر کسی نیز در آن نوشته شده و با هیچ کس و هیچ فرقه‌ای نظر حب و بغض در کار نبوده و بنا بر این هر کس در این کتاب آمده روی اصل همین موضوع بوده و هر کس از اهل این موضوع ذکر نشده از بابت عدم اطلاع بر او یا احوال او یا تاریخ تولد یا وفات او میباشد و نظر بآنچه نوشته شد کسی را نرسد بگوید چرا زید در این کتاب آمده و عمر و نیا آمده چنانکه بعضی از رفقاء و غیره مکرر شفاهاً این مطلب را گفته و می گویند.

دویم - ترتیب آوردن اسماء رجال در این کتاب بدین نحو است که از سال ۱۱۹۳ که آغاز ظهور قاجاریه است شروع شده و احوال هر کسی در سال تولدش اگر در این سنوات واقع شده و ما بدانیم و اگر نه در سال وفاتش باز اگر بدانیم نوشته میشود و کسانی که در این دو مائة بوده اند و هیچ از تولد و وفات آنها را نمیدانیم از آوردن نامشان معذوریم. الا اینکه در اصل کتاب خاتمه می منعقد و احوال آنها بترتیب حروف در آن نگارش خواهد شد.

و اما ترتیب - و اردین در هر سالی بدین نحو است که اگر ماه و روز هر واقعه‌ای معلوم است بترتیب شهر قمری عربی (محرم تا ذی الحجه) و همچنین بترتیب روزهای آن هر چه معلوم است نوشته میشود. و اگر نه بترتیب حروف تهجی [ا - ب - ت الی آخر] با ملاحظه حروف اول و دویم و سیم تا آخر اسماء مانند کتب لغت و غیره و ملاحظه جزء اول اسماء مرکبه و عدم ملاحظه القاب و عناوین اوائل آنها (مانند شیخ - آقا - حاجی - سید - میرزا - ملا و غیره) و با تعدد اسماء متعده در یک

سال و بدون تعیین ماه و روز - ملاحظه حروف کلمه بعد اسم میشود از نسب و نسبت و غیره
والبته لفظ (ابن) ساقط دیده میشود.

سیم - مدارك مرقومات این کتاب همه حاضر و در اصل کتاب بهر يك اشاره شده.
الانادری که مدرک آن از خاطر محو شده یا فعلا حاضر نیست و بسیاری از وقایع هم در
زمان خود این فقیر روداده که در همان وقت وقوع ضبط تاریخ آنرا نموده و تاکنون
نيك در نظر دارم. و بناء بر این در صحت مندرجات این مجموعه برای خود این فقیر
تردیدی در کار نیست.

چهارم - در بعضی از مواضع لازم میشود نام کسی را بانام دیگری که هر دو در
این کتاب آمده اند برای معرفی يك یا هر دو یا علت دیگری بیکدیگر مربوط نمایم.
در این صورت نام آن کسی را که باید نام این اولی با او مربوط شود ذکر نموده و پس از آن
سالی را که نام دویم در آن نوشته شده در درون پرانتز ذکر خواهیم کرد. چه نام دویم
از پیش گذشته باشد و چه از عقب بیاید.

پنجم - تواریخ این کتاب چنانکه ذکر شد مبنی بر تاریخ هجری قمری است.
الا اینکه چون در این سنوات اخیره تاریخ شمسی معمول و بغایت معروف گردیده در این
کتاب در هر سال قمری تجدید سال شمسی را (از ابتداء تا ۱۳۴۴ بتعیین اول حمل و از
آن سال تا آخر بتعیین اول فروردین یا استانی) معین مینمایم. و در این صورت بانديك
تاملی تواریخی که ماه و روز آن معلوم است بیکدیگر دو روز تقریب و آنها که ماه و روزش
معلوم نیست بسالی تقریب باشمسی مطابق خواهد شد.

ششم - کسانی که تولدشان نوشته میشود اگر وفاتشان هم معلوم ما باشد پس از
ذکر تولد نوشته میشود. و کسانی که وفاتشان نوشته میشود اگر تولدشان معلوم باشد
(والبته پیش از ۱۱۹۳ میلادی) بعد از ذکر وفات نوشته میشود. و در هر دو قسم اگر
کتابی هم داشته باشد بذکر آن والا حتی الامکان بنحو دیگری معرفی از او بعمل
خواهد آمد.

هفتم - در حدود سه سال پیش از این نسخه‌ای از این نمونه نوشته بر خلاف

ترتیب اصل کتاب که اسماء هر کس در سال وفاتش عنوان شد با اشاره بسال تولد . و یکی از اجله اهل علم و ادب در اصفهان که همواره این فقیر ممنون مراحم و الطاف او در رعایت دادن کتب لازمه باین بنده میباشم و خود امر بدان ترتیب نموده بود آنرا گرفت و با تغییراتی مطابق سلیقه خود بدون اجازت و رضایت فقیر نسخه‌ئی از آن استنساخ نموده البته با ذکر نام اینجانب در دیباچه و اینکه این نسخه تالیف این فقیر است . و یکی دیگر از اهل علم و ادب نیز از اهل اصفهان که مانند آن اولی هماره این بنده امتنان او را از بابت عاریت دادن کتب و غیره بر ذمت خود دارم نیز چند صفحه‌ئی از آن استنساخ نمود . با تغییرات (بدون دیباچه و اینکه این نسخه تالیف کیست) و اینکه این فقیر انتساب آن دو نسخه را از خود سلب مینمایم . و ذکر آن دو نفر دوست عزیز در سال تولدشان در این نسخه بیاید . و هر چند آن نسخه برخلاف ترتیب کتاب نوشته شده . و در نتیجه آن دو نسخه منتسخه از آن . لکن این نسخه با جلب نظر آقای وحیدزاده طبق اصل کتاب بترتیب تاریخ تولد نوشته خواهد شد . و شایسته است که نام آن (نمونه مختصر المکارم) نهاده شود هشتم - در هر سالی شماره اسماء و وقایع آن سال برابر هر اسمی نوشته میشود که در بادی النظر معلوم باشد چند واقعه در این یکسال و با اندک حسابی معلوم شود کلا اسماء چند نفر در این نسخه یا اصل کتاب عنوان شده . و مطالعات فریبگی

نهم - اینکه که شب شنبه هفدهم ماه صفر الخیر ۳۷۱ است شروع در تحریر این اوراق برای چاپ در مجله نموده تا بعد از این از خدا چه پیش آید لا حول ولا قوة الا بالله -

سید جعل الله بعد عسر یسرا . لعل الله یحدث بعد ذلك امرنا

غرة محرم - نه ۱۱۹۳ = جدی ماه برجی سنه ۱۱۵۷ شمسی

ربیع المولود = اول حمل ماه برجی سنه ۱۱۵۸ شمسی

وفات سید ابوالحسن بن عبدالله شوشتری از احفاد سید جزائری - ماه شوال

وفات میرزا ابوالحسن بن محمد بحرینی صاحب تفسیری بنام کریم خان تولد سید احمدزدین شاعر حسینی نجفی . صاحب انیس الزوار و فرزند سید حبیب - وفات سنه ۱۲۶۷

تولد آقا سید صدرالدین محمد عاملی اصفهانی صاحب کتاب اسرة العتره و فرزند

سید صالح عاملی وفاتش شب ۱۴ محرم سنه ۱۲۶۳ (۱)

۵ - وفات شیخ محمد عبادة عدوی سنی صاحب حاشیه شرح شدور الذهب ابن هشام .

۶ - تولد سلطان مصطفی خان چهارم عثمانی فرزند سلطان عبدالحمید خان (۱۲۰۳) قتلش سنه ۱۲۲۳

بر آن صحیفه سیمین مساز مشک مقیم

بمشک مانند زلفت بر آن صحیفه سیم

مکن ستیزه و گر چند خوبرویان را

ستیزه کردن بیهوده عادتیست قدیم

غرض ز مشک نسیم است و رنگ نیست غرض

تو رنگ آن چکنی زان پسند کن به نسیم

یقین شناس که با خط مقاومت نکند

رخمی چو ماه تمام و تنی چو ماهی سیم

زوال ملک خویان خطاست و ملک ترا

زوال تنگ در آید، بهیم باش به بیم!

بسی نمانده که بیرون کند ز سوسن سر

بنفشه طبری زیر آن دوزلف چو جیم

اگر چه نیست بیدار و قد و دندان

سه دو هفته و سرو سبی و در یتیم

کلاه کبر فرونه که خوبرویان را

بهم سیاه شود بخت و عارضین چو کلیم

ارزقی

۱ - وفات آقای سید صدرالدین بطوری که نوشته شدن روضات الجنات (ص ۳۳۳) است لکن اشکالی در آن بهم میرسد که در اصل کتاب اشاره بدان شده واضح اینک وی طبق آن چه در مستدرک الوسائل (ج ۳ ص ۲۹۷) نوشته در سنه ۱۲۶۴ وفات کرده و اما اینک آقا نجفی مرعشی در حاشیه هدایة الانام در اول صفر ۱۲۶۲ نوشته ظاهر اشتباه باشد